

EVAKUOINTIKESKUKSEN PERUSTAMINEN

Ohje sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille

Toim. Anne Hujala

Evakuointikeskuksen perustaminen
Ohje sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2015:1

ISBN 978-952-00-3561-7 (PDF)

ISSN-L 1236-2050

ISSN 1797-9854 (verkkójulkaisu)

URN:ISBN:978-952-00-3561-7

<http://um.fi/URN:ISBN:978-952-00-3561-7>

www.stm.fi/julkaisut

Kustantaja: Sosiaali- ja terveysministeriö

Ulkoasu: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy, Tampere 2015

TIIVISTELMÄ

EVAKUOINTIKESKUKSEN PERUSTAMINEN

Ohje sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille

■ Tämä julkaisu tarjoaa kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollolle ohjeita evakuointikeskuksen perustamista varten. Evakuoinnilla tarkoitetaan henkilöiden tai väestön siirtämistä turvaan turvallisuutta uhkaavasta tilasta tai ympäristöstä, kuten rakennuksesta, alukselta, maa-alueelta esimerkiksi tulipalon takia.

Evakuointi suunnitellaan sekä normaalioloja että poikkeusoloja silmällä pitäen, ja se toteutetaan toimivaltaisen viranomaisen päätöksellä ja johdolla tilanteen mukaan joko suppeana tai laajana. Suppeimmillaan evakuointi voi koskea esimerkiksi yksittäisen talon asukkaita ja laajimmillaan esimerkiksi useamman kunnan tai vielä suuremman alueen koko väestöä. Evakuointiin ja evakuoitavien huoltoon varautuminen on osa viranomaisten varautumista ja valmiussuunnittelua.

Evakuointikeskukseksi sopivia tiloja kartoitetaan suunnitteluvaiheessa viranomaisten yhteistyönä. Sosiaali- ja terveydenhuollon vastuut evakuointikeskuksessa painottuvat evakuoitujen huoltoon ja psykososiaaliseen tukeen liittyviin tehtäviin.

Evakuointikeskuksessa evakuoidut rekisteröidään. Evakuointikeskuksessa on oltava mahdollisuus lepoon, ruokailuun ja henkilökohtaiseen hygieniaan. Evakuointikeskuksessa tulee olla mahdollisuus psykososiaaliseen tukeen. Evakuoinnin aikana on myös pystyttävä varmistamaan evakuoitujen lääkitys ja evakuointikeskuksessa on oltava valmius ensiavun antamiseen.

Evakuoinnin taustalla saattaa olla suurikin onnettomuus, jolloin viranomaisten yhteistyö tilanteen johtamisessa on tärkeää. Etukäteissuunnittelu ja evakuointitilanteiden harjoittelu tuleekin tehdä viranomaisten yhteistyönä.

Vapaaehtoistoimijat ovat tärkeä voimavara evakuointitilanteiden huollon ja tuen järjestämisessä. Monilla järjestöillä on runsaasti kokemusta evakuointikeskusten perustamisesta ja toiminnan järjestämisestä evakuointikeskuksessa. Vastuu toiminnan suunnittelusta ja toteuttamisesta on kuitenkin aina viranomaisilla.

Asiasanat:

Häiriöt, ohjeet, psykososiaalinen tuki, sosiaalihuolto, suuronnettomuudet, terveydenhuolto, valmiussuunnittelu, varautuminen, viranomaisyhteistyö

SAMMANDRAG

GRUNDANDE AV EN EVAKUERINGSCENTRAL

Anvisning för aktörer inom social- och hälsovården

■ Den här publikationen erbjuder kommunernas och samkommunernas social- och hälsovård anvisningar för grundandet av ett evakueringscenter. Med evakuering avses att flytta personer eller befolkning i trygghet från ett utrymme eller en miljö (såsom en byggnad, ett fartyg, ett landområde) som hotar säkerheten, exempelvis på grund av eldsvåda..

Evakueringen planeras med tanke på både normala förhållanden och undantagsförhållanden, och den genomförs i liten eller omfattande skala, beroende på situationen, på beslut och under ledning av behörig myndighet. En evakuering i liten skala kan till exempel gälla invånarna i ett enskilt hus, och en omfattande evakuering till exempel befolkningen i flera kommuner eller ett ännu större område. Att förbereda evakuering och underhåll av de evakuerade är en del av myndigheternas förberedelser och beredskapsplanering.

Utrymmen som lämpar sig som evakueringscenter kartläggs i planeringskedet genom myndighetssamarbete. Social- och hälsovårdens ansvar beträffande evakueringscentret gäller främst uppgifter i anslutning till underhåll av de evakuerade och psykosocialt stöd.

De evakuerade registreras i evakueringscentret. Det måste finnas möjlighet till vila, till att äta och till personlig hygien i evakueringscentret. Det bör finnas möjlighet till psykosocialt stöd i evakueringscentret. Under evakueringen måste man också kunna säkra de evakuerades medicinering och det måste alltid finnas beredskap för akutvård.

Bakgrunden till en evakuering kan bestå av en stor olycka, varvid det är viktigt att situationen kan ledas i samarbete mellan olika myndigheter. Förhandsplanering och övning av evakueringssituationer bör därför genomföras som myndighetssamarbete.

Frivilligarbetare är en viktig resurs vid ordnandet av underhåll och stöd i evakueringssituationer. Många organisationer har gott om erfarenhet av grundandet av evakueringscenter och organiserandet av verksamheten i evakueringscenter. Ansvar för planering och genomförande av verksamheten ligger ändå alltid hos myndigheterna.

Nyckelord:

Anvisningar, beredskapsplanering, förberedelse, hälsovård, myndighetssamarbetestörningar, psykosocialt stöd, socialvård, storolyckor

SUMMARY

SETTING UP AN EVACUATION CENTRE

Guidelines for actors in the social welfare and healthcare sector

■ This publication is intended for social welfare and healthcare actors in municipalities and joint municipal authorities. It lists guidelines on how to set up an evacuation centre. Evacuation refers to the removal of persons or the population from a situation or environment that threatens their safety, such as buildings, vessels, land areas e.g. in the case of a fire, and their relocation in a safe place.

Evacuation procedures are planned, while keeping in mind normal conditions and disaster conditions. These procedures are carried out depending on the situation at hand either in a narrow or broad scope with the decision and under the lead of a competent authority. In its narrowest scope, an evacuation can apply to e.g. the residents of a single building and in its broadest scope to e.g. the entire population of several municipalities or an even broader area. Preparation for an evacuation and care of evacuees is part of the preparedness or emergency planning of authorities.

Authorities shall work in cooperation with one another during the planning stage to survey suitable premises for an evacuation centre. The responsibilities of social welfare and healthcare actors focus on tasks that are related to the care and psychosocial support of evacuees.

At the evacuation centre evacuees shall be registered. Evacuation centres must be able to provide a place for rest, dining and seeing to personal hygiene. An evacuation centre must also be able to provide psychosocial support. During an evacuation, authorities must be able to secure medication for evacuees, and the evacuation centre must have first aid preparedness.

An evacuation may be the result of a large disaster, in which case cooperation between authorities in the management of the situation is of vital importance. Authorities must cooperate in the advance planning and practice of evacuations.

Volunteers are an important resource in organising care and support during evacuations. Many organisations have an abundance of experience in setting up evacuation centres and the organisation of tasks and operations in evacuation centres. However, authorities shall always hold primary responsibility for planning and realisation of activities.

Keywords:

Communicable diseases, immigrants, infectious diseases, preventive health care, primary health care, tuberculosis

SISÄLLYS

Tiivistelmä	3
Sammandrag.....	4
Summary	5
1 JOHDANTO	7
2 EVAKUOINNIN TOTEUTTAMINEN.....	9
3 VARAUTUMISVELVOLLISUUS.....	13
4 OHJEET EVAKUOINTIKESKUKSEN PERUSTAMISEEN.....	17
5 YHTEISTYÖ MUIDEN VIRANOMAISTEN JA VAPAAEHTOISTOIMIJOIDEN KANSSA.....	27
6 TOIMINTA POIKKEUSOLOISSA.....	30

I JOHDANTO

Viranomaisten kuuluu varautua erilaisten onnettomuuksien ja häiriötilanteiden hallintaan. Joskus ainoa keino suojata ihmisiä on heidän siirtämisenä pois vaaralliselta alueelta – evakuoiminen.

Evakuoinnilla tarkoitetaan pelastustoiminnassa ihmisten ja omaisuuden siirtämistä turvaan turvallisuutta uhkaavasta tilasta tai ympäristöstä, kuten rakennuksesta, alukselta tai maa-alueelta esimerkiksi tulipalon takia. Siirrot voivat olla lyhytaikaisia tai pitempikestoisia. Yleensä tilanteet, joissa evakointeja joudutaan tekemään, ovat normaaliolojen häiriö- ja suuronnettomuustilanteita. Alueen pelastustoimen tulee varautua vastaanottamaan ja sijoittamaan muualta siirrettyä väestöä 25 prosenttia pelastustoimen alueen vakinaisesta asukasmäärästä.

Sosiaali- ja terveysturvaviranomaisilla ja heidän tukenaan vapaaehtoisilla alan toimijoilla on keskeinen rooli evakuoitujen hoidon ja huollon järjestämisessä. Tehtävät liittyvät niin terveydenhuoltoon kuin sosiaalihuollon vastuulla oleviin majoitusjärjestelyihin ja ruokahuoltoon. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon vastuulle kuuluu psykososiaalisen tuen ja henkisen huollon järjestäminen.

Evakuoinnin suunnittelusta ja evakuoinnin toteuttamisesta vastaavat pelastusviranomaiset yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden pelastustoimintaan osallistuvien viranomaisten kanssa. Sisäministeriö on antanut ohjeet evakuoinnin suorittamisesta. Evakuointikeskuksen perustaminen tapahtuu viranomaisten yhteistyönä tarkoitukseen sopivaan paikkaan.

Tämän julkaisun tarkoitus on ohjata osana normaaliolojen ja poikkeusolojen varautumista sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoita suunnittelemaan evakuointikeskuksen perustamista ja toiminnan järjestämistä siellä.

Sisäministeriö on uusimassa omaa ohjeistustaan poikkeusolojen evakuoinnin toteuttamisesta. Rajavartiolaitos on uusinut ohjeistustaan merellä tapahtuvien onnettomuuksien osalta. Yhteistyössä eri viranomaisten kesken on laadittu prosessikaavio merellä tapahtuvien onnettomuuksien pelastus-, ensihoito- ja huoltotoimien järjestämisestä. Sama kaavio sopii sovellettavaksi myös maa-alueen onnettomuuksiin.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön (SPEK) johdolla on juuri julkaistu kokonaisturvallisuuden sanasto. Sanaston tavoitteena on selventää käsitteitä, yhdenmukaistaa termejä ja antaa luotettavia vieraskielisiä vastineita suomalaisille käsitteille, ja siten helpottaa alalla työskentelevien työtä. Sanastolla pyritään parantamaan alan viestintää ja ehkäisemään väärinkäsityksiä.

Kokonaisturvallisuus on tavoitetila, jossa valtion itsenäisyyteen, väestön elinmahdollisuuksiin ja muihin yhteiskunnan elintärkeisiin toimintamahdollisuuksiin kohdistuvat uhkat ovat hallittavissa. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot turvataan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistoimintana. Turvaamisen toimiin kuuluvat uhkiin varautuminen, häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallinta ja niistä toipuminen. (Valtioneuvoston periaatepäätös kokonaisturvallisuudesta 5.12.2012)

2 EVAKUOINNIN TOTEUTTAMINEN

EVAKUOINTITILANTEISTA

Tässä julkaisussa evakuointikäsitettä käytetään laajassa merkityksessä. Suppeimmillaan evakuointi voi koskea esimerkiksi yhden talon asukkaiden ja laajimmillaan useiden kuntien tai vielä laajempien alueiden koko väestön siirtämistä pois vaaran uhkaamalta alueelta ja sijoittamista turvalliselle alueelle. Lyhytaikaisesta suhteellisen lähelle tapahtuvasta ihmisten tai omaisuuden siirtämisestä voidaan käyttää myös nimitystä suojaväistö.

Evakuointi voidaan määrätä tehtäväksi muun muassa erilaisissa onnettomuuksissa, tulipaloissa, säteilyvaaratilanteissa¹ tai räjähdysvaarassa². Suuria ihmismääriä voidaan joutua evakuoimaan risteilyaluksista haveritilanteissa. Pienimuotoisia evakuointitilanteita ovat esimerkiksi kerros- tai rivitalojen huoneistopalot tai piiritystilanteet, joissa talon asukkaat siirretään joksikin aikaa pois kotoaan.

Evakuointitilanne voi tulla yllättäen kuten tulipaloissa. Joskus taas evakuointiin ja evakuoinnin suunnitteluun voi olla enemmän aikaa.

EVAKUOINNISTA PÄÄTTÄMINEN

Evakuoinnin toimeenpanosta pelastustoiminnan yhteydessä päättää pelastusviranomainen.

Tulipalon sammuttamiseksi ja sen leviämisen estämiseksi sekä muun onnettomuuden torjumiseksi ja vahinkojen rajoittamiseksi sekä vaaran välttämiseksi alueen pelastusviranomaisella ja sisäministerön pelastusviranomaisella on oikeus, jos tilanteen hallitseminen ei muutoin ole mahdollista, määrätä ihmisiä suojautumaan sekä evakuoida ihmisiä ja omaisuutta (pelastuslaki (379/2011, 36 §).

¹ Sisäministeriö on julkaissut 8.12.2012 ohjeistuksen: Säteilyvaaratilanteet – toimijoiden vastuut ja tehtävät

² Laukaan Vihtavuoressa toteutettiin laajamittainen evakuointi kesällä 2013. Tästä mm. Onnettomuustutkintakeskuksen tutkintaselostus Y 2013-02. Räjähdetöntin kuumeneminen räjähdetehtaalla Laukaan Vihtavuoressa 10.7.2013.

Lisäksi eräillä muilla viranomaisilla on oikeus päättää ihmisten siirtämisestä alueella. Esimerkiksi poliisimiehellä on oikeus päällystään kuuluvan poliisimiehen määräyksestä ja kiireellisessä tapauksessa ilman määräystäkin eristää tai tyhjentää kotirauhan tai julkisrauhan suojaama alue, jos se on välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi eikä alueella olevia voida muuten suojata (poliisilaki 872/2011, 8§).

Merionnettomuustilanteissa evakuoinnista päättää meripelastusjohtaja ja hän myös antaa määräyksen evakuointikeskuksen perustamisesta.

TYÖNJAKO EVAKUOINTITILANTEESSA

Evakuointi toteutetaan pelastusviranomaisen johdolla ja yhteistyössä siihen osallistuvien muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Pelastustoimintaan kuuluu muun ohella onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen (pelastusL 32§). Pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta, kun tulipalo, muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen tai terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi ja pelastamiseksi eivätkä toimenpiteet ole onnettomuuden tai sen uhan kohteeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi.

Evakuointitilanteessa pelastustoimi vastaa ihmisten pelastamisesta ja siirtämisestä pois vaaralliselta alueelta tai palavasta rakennuksesta. Meripelastustilanteissa toiminnasta vastaavat meripelastustoimen johtavana viranomaisena Rajavartiolaitoksen meripelastuksen johtokeskukset.

Meripelastustilanteissa evakuointikeskuksen perustamiskäskyn antaa meripelastusjohtaja. Perustamiskäsky annetaan siihen hätäkeskukseen, jonka alueelle evakuointikeskus on tarkoitus perustaa. Hätäkeskus välittää jokaiselle toimintaan osallistuvalla taholla käskyn evakuointikeskuksen perustamisesta.

Merelliset suur- ja monialaonnettomuudet

Monialaisiin merionnettomuuksiin varautumisen yhteistoimintasuunnitelma (MoMeVa) on tarkoitettu hallinnollisen johtamisen tueksi varautumisessa merellisiin suur- tai monialaonnettomuuksiin. Yhteistoimintasuunnitelma selkeyttää eri toimijoiden roolia merellisissä suur- ja monialaonnettomuuksissa ja siinä määritellään keskeisten yhteistoimintaa edellyttävien toimintojen valtakunnalliset toimintamallit. Yhteistyösuunnitelmalla vahvistetaan kunkin toimialan sisäisen sekä toimialojen välisen operatiivisen valmiussuunnittelun, koulutuksen ja toiminnan perusteita. Kansainvälisesti vastaavista suunnitelmista käytetään monesti termiä MRO-plan, Mass Rescue Operation Plan.

Lisätietoja: www.raja.fi/ohjeita/sar/momeva.aspx

Tarvittaessa pelastustoimi tai meripelastustoimi järjestää yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa evakuoitujen siirtämisen ennakkoon suunniteltuun ja varattuun kokoontumispaikkaan tai evakuointikeskukseen. Sosiaalitoimen edustajia tai vapaaehtoisia tarvitaan avustamaan mm. liikuntarajoitteisia tai pahasti järkyttyneitä henkilöitä. Kaikki eivät avustettunakaan pysty nousemaan linja-autoon, vaan tarvitsevat muuta kuljetusta, esimerkiksi invataksia.

Evakuointitilanteen taustalla voi olla onnettomuus, jossa on ensihoitoa tarvitsevia potilaita. Onnettomuudessa loukkaantuneiden potilaiden kuljettaminen tapahtuma-alueen sairaaloihin on osa normaalia terveydenhuollon ja ensihoitopalvelun toimintaa. Tällöin toimitaan yleisten toimintaperiaatteiden mukaisesti, ja ensihoitopalvelua johtaa lääkintäjohtaja.

Voi olla onnettomuustilanteita, joissa kaikki evakuoituvat kootaan ensin evakuoitujen kokoamiskeskukseen (esimerkiksi evakuoitaessa haveriin joutunut laiva tai junan matkustajat paikassa, missä kuljetusten järjestäminen on vaikeaa). Tulovaiheessa erotellaan kuitenkin välittömästi loukkaantuneet potilaat ja vahingoittumattomat henkilöt toisistaan eri alueille, koska näiden henkilöryhmien tarpeet eroavat toisistaan.

Pelastusvaiheessa poliisin ensisijaiset tehtävät ovat pelastusviranomaisten avustaminen, onnettomuusalueen eristys, liikenteenohjaus, yleinen järjestys ja turvallisuus tilannepaikalla, kuljetusten aikana ja evakuointikeskuksessa, etsintä sekä tutkinnan aloittaminen. Pelastusvaiheen jälkeen poliisi vastaa onnettomuuden uhrien tunnistamisesta sekä rikosten johdosta tehtävästä esitutkinnasta ja muista syistä tehtävästä poliisitutkinnasta

Terveydenhuollon tehtävänä on tarpeen mukaan vastata loukkaantuneiden evakuoitujen ensihoidosta ja kuljetuksesta hoitolaitokseen.

Sosiaaliviranomaisen vastuulla ovat ensihuollolliset toimet evakuoituille. Näitä ovat majoitus, ruokahuolto ja vaatetus sekä muusta perushuollosta vastaaminen. Lisäksi sosiaaliviranomaisen vastuulle kuuluu yhdessä terveydenhuollon kanssa psykososiaalisen tuen ja henkisen huollon järjestäminen.

Kokoontumispaikat ja evakuointikeskukset suunnitellaan ja varataan pelastuslaitoksen johdolla toteutettavassa yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden asianomaisten viranomaisten kanssa. Mikäli ennakkoon suunnitellut ja varatut kokoontumispaikat tai evakuointikeskukset osoittautuvat riittämättömiksi, voi pelastusviranomainen pelastustoiminnan yhteydessä tarvittaessa käyttää pelastuslain valtaoikeuksia ja määrätä luovutettavaksi rakennuksia tai muita tiloja evakuoitavien sijoittamista varten.

Pelastuslain mukaan pelastustoiminnan johtajalla on oikeus, jos tilanteen hallitseminen ei muutoin ole mahdollista määrätä antamaan käytettäväksi rakennuksia, viesti- ja tietoliikenneyhteyksiä ja välineitä sekä pelastustoiminnassa tarvittavaa kalustoa, välineitä ja tarvikkeita, elintarvikkeita, poltto- ja voiteluaineita ja sammutusaineita.

3 VARAUTUMISVELVOLLISUUS

Varautumisella tarkoitetaan toimintaa, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdolliset tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet kaikissa tilanteissa. Varautumisella valmistaudutaan niin normaaliolojen häiriötilanteisiin kuin poikkeusoloihin. Varautumistoimenpiteitä ovat esimerkiksi valmiussuunnittelu, tekniset ja rakenteelliset etukäteisvalmistelut, koulutus, henkilöresurssien varaaminen, valmiusharjoitukset sekä tilojen ja kriittisten resurssien varaukset. Keskeistä on myös ajantasaisen hälytyskaavion ja muiden yhteystietojen ylläpitäminen häiriötilanteiden sujuvan hoitamisen varmistamiseksi.

Yleisestä varautumisvelvollisuudesta säädetään valmiuslaissa (1552/2011). Lisäksi toimialakohtaisissa laeissa on säädetty varautumisvelvollisuudesta. Valtioneuvosto on täsmentänyt varautumisen tavoitteita periaatepäätöksellään Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (16.12.2010). Kyseessä on laajaan turvallisuuskäsitykseen perustuva strategia, jolla muodostetaan varautumisen ja kriisijohtamisen yhteinen perusta kaikille toimijoille.

Pelastuslaissa säädetään yhteistyöstä pelastustoiminnassa ja varautumisessa (46 §). Valtion ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun sekä toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti.

Eri toimijoiden varautumisvelvollisuus

Toimija	Laki	Tehtävä
Valtioneuvosto, Ministeriöt Valtioneuvoston kanslia	Valmiuslaki Valtioneuvoston ohjesääntö	Varautumisen johto ja valvonta Valtioneuvoston yhteinen tilannekuva, varautuminen ja turvallisuus sekä häiriötilanteiden hallinnan yleinen yhteensovittaminen
Kunta	Valmiuslaki	Varautumisvelvollisuus
Pelastustoimi	Pelastuslaki	Pelastustoiminnan suunnittelun koordinointi; valtion ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset velvollisia osallistumaan pelastustoiminnan suunnitteluun ja toimintaan.
Sairaanhoitopiiri	Terveystieteiden tutkimuskeskuslaki	Alueellinen varautuminen ja terveydenhuollon alueellisen valmiussuunnitelman laatiminen
Kunnan terveydenhuolto	Terveystieteiden tutkimuskeskuslaki	Valmiussuunnittelu yhteistyössä alueen sairaanhoitopiirin kanssa
Kunnan sosiaalitoimi	Valmiuslaki, pelastuslaki	Varautumisvelvollisuus
Meripelastustoimi; Rajavartiolaitos	Meripelastuslaki	Yhteensovittamisvelvoite muiden meripelastustoimijoiden kanssa

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskukset ja hallinnonalan laitokset vastaavat sääöksissä määrätyn työnjaon mukaisesti ensihoitopalvelun järjestämisestä sekä psykososiaalisen tuen palveluista ja onnettomuuden johdosta hätään joutuneiden huollosta ja majoituksesta. Samaten valtion eri toimialoista vastaavat virastot, laitokset ja liikelaitokset sekä kunnan ja kuntayhtymien eri toimialoista vastaavat virastot, laitokset ja liikelaitokset varautuvat ja osallistuvat pelastustoimintaan tehtäväalueensa, keskinäisen työnjakonsa ja niitä koskevan lainsäädännön mukaisesti.

Sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on päätettävä yhteistyössä alueensa kuntien kanssa terveydenhuollon alueellisesta varautumisesta suuronnettomuuksiin ja terveydenhuollon erityistilanteisiin. Sairaanhoitopiirin kuntayhtymä on lisäksi velvollinen laatimaan yhteistyössä alueensa kuntien kanssa terveydenhuollon alueellisen valmiussuunnitelman (terveydenhuoltolaki 1326/2010, 38 §).

Terveystieteiden tutkimuskeskuksilla selkiytettiin suunnitteluvastuita ja ohjattiin varautumista ja valmiussuunnittelua alueellisella pohjalla tapahtuvaksi. Alueellinen erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon yhteistyönä tapahtuva

valmiussuunnittelu tehostaakin varautumista. Näin pystytään edistämään terveydenhuollon kapasiteetin ja voimavarojen sekä erityis- ja asiantuntijapalvelujen yhteiskäytön ja potilasvirtojen ohjauksen etukäteissuunnittelua. Alueellisen terveydenhuollon valmiussuunnittelun laatimisen tulee tapahtua tarpeen mukaisessa yhteistyössä alueen kuntien kanssa.

Valtio voi osallistua terveydenhuollossa tarvittavan valmiuden ylläpitämiseen ja erityistilanteiden hoitamiseen rahoittamalla sellaista toimintaa, jonka korvaaminen valtion varoista on erityisestä syystä tarkoituksenmukaista. Toimintaa varten sosiaali- ja terveysministeriö voi nimetä ja valtuuttaa valtakunnallisia toimijoita.

Valtakunnallisia toimijoita ovat Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri ja Vantaan sosiaali- ja kriisipäivystys.

Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) ei ole terveydenhuoltolakia vastaavaa velvoitetta varautua suuronnettomuuksiin ja erityistilanteisiin, mutta sosiaalihuoltolaki määrittelee kunnalle velvollisuuden huolehtia kiireellisessä tilanteessa välttämättömän huolenpidon ja toimeentulon turvaamisesta. Varautumisvelvoitteina ovat valmiuslain yleinen kunnille säädetty varautumisvelvollisuus sekä pelastuslain säännökset³. Uudessa sosiaalihuoltolaissa on selkiytetty kunnan sosiaalihuoltoon liittyviä perustehtäviä kiireellisen tuen tarpeeseen vastaamiseksi sekä velvoitettu kunta järjestämään sosiaalipalveluja äkillisiin kriisitilanteisiin liittyvään tuen tarpeeseen.⁴

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2010:

Kuntien rooli yhteiskunnan varautumisessa ja häiriötilanteiden hallinnassa on paikallishallinnossa keskeinen, koska peruspalveluiden ja muiden yhteiskunnan keskeisten toimintojen järjestäminen on merkittäviltä osiltaan kuntien vastuulla. Kuntien varautumisvelvoite perustuu valmiuslakiin, mutta erityisesti normaaliolojen turvallisuuden ja normaaliolojen häiriötilanteiden hallinta edellyttävät kuntien varautumisen kehittämistä.

3 Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut ohjeet sekä sosiaalihuollon että terveydenhuollon valmiussuunnitteluun. Terveydenhuollon valmiussuunnitteluopas (STM:n julkaisuja 2002:5) ja Sosiaalitoimen valmiussuunnitteluopas (STM:n julkaisuja 2008:12).

4 Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 11 §, 12 §, 25 § ja 29 §.

VARAUTUMINEN EVAKUOINTEIHIN

Pelastusviranomaiset ja muut viranomaiset ja yhteisöt, joilla on pelastustoimintaan kuuluvia tehtäviä tai virka-aputehtäviä, ovat velvolliset laatimaan yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamiseksi pelastustoiminnan yhteydessä. Rannikkokuntien alueella varaudutaan myös merionnettomuuksien evakuointitehtäviin yhteistyössä Rajavartiolaituksen kanssa.

Alueen pelastustoimen tehtävänä on laatia yhteistyössä alueen kuntien ja muiden osapuolten kanssa väestön suojaamista koskevat suunnitelmat sekä suunnitelmat väestön tai sen osan siirtämiseksi pois vaaran uhkaamalta alueelta ja sijoittamiseksi turvalliselle alueelle. Lisäksi yhteistyössä suuronnettomuuden vaaraa aiheuttavan laitoksen, kuten ydinvoimalan, kanssa pelastuslaitoksen tulee valmistella pelastussuunnitelma siellä tapahtuvan onnettomuuden varalta.

Suunnitteluvaiheessa kartoitetaan mahdolliset evakuointikeskuksena käytettävät tilat. Tilat voivat olla kunnan kiinteistöjä tai muita tarkoitukseen sopivia kiinteistöjä. Suunnittelutyö tehdään yhteistyössä pelastuslaitoksen ja kunnan kiinteistöistä ja muista tiloista vastaavien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kesken. Rannikkoalueella myös Rajavartiolaitos osallistuu suunnitteluun.

Kunnat vastaavat ministeriöiden antamien ohjeiden mukaan toimialakohtaisesta evakuointisuunnittelusta, kuten evakuoidun väestön majoituksen, ruokahuollon, vaatetuksen, terveydenhuollon ja muun perushuollon suunnittelusta. Lisäksi kunnat huolehtivat tiedottamisesta ja muista niille soveltuvista tehtävistä siten kuin niistä on yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa sovittu⁵.

---

⁵ Laitosten, kuten vanhainkotien ja lastenkotien siirtosuunnitelma tulee sisältyä laitoskohtaiseen pelastussuunnitelmaan. Laitoksen kaikkien toimintojen siirtäminen toiseen toimitilaan tai jopa toiselle paikkakunnalle on viimesijainen vaihtoehto, johon kuitenkin voidaan joutua joskus turvautumaan. Näitä tilanteita varten tarvitaan kuntien välistä sekä yksityisten palveluntuottajien kanssa tehtävää yhteistyötä jo suunnitteluvaiheessa.

4 OHJEET EVAKUOINTIKESKUKSEN PERUSTAMISEEN

Evakuointikeskuksen perustamista koskeva suunnittelu on osa sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnittelua, ja se tehdään tiiviissä yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

HÄLYTTÄMINEN

Hätäkeskuksen tehtävänä on vastaanottaa pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon alaan kuuluvia hätäilmoituksia ja muita ihmisten, omaisuuden ja ympäristön turvallisuuteen liittyviä välittömiä toimenpiteitä edellyttäviä ilmoituksia. Hätäkeskus välittää ilmoitukset edelleen niille yksiköille, joille tehtävä voimassa olevan lainsäädännön mukaan kuuluu. Yhteistyöviranomaiset antavat toimialansa tehtävien käsittelyä ja välittämistä ja muuta ilmoituksen tai tehtävän hoitamista koskevat ohjeet ja suunnitelmat Hätäkeskuslaitokselle.

Kunnan sosiaalihuollosta vastaavan viranomaisen on annettava hätäkeskukselle hälytysohjeet tarvittavien sosiaalihuollon ja sitä tukevien järjestöjen voimavarojen hälyttämisestä, niin että hälytyksiä voidaan tehdä kaikkina vuorokauden aikoina. Sosiaali- ja terveysministeriö on ohjeistanut, että hälytettävä taho olisi erilaisissa tilanteissa sama eli päivittäisten tilanteiden ja suurempien onnettomuuksien hälytykset tulisi antaa samaan paikkaan viranomaisyhteistyön sujuvuuden varmistamiseksi. Sosiaalitoimen ja hätäkeskuksen väliset hälytykset tehdään viranomaisradioverkko Virven välityksellä.

Sosiaalitoimen valmiussuunnitelmaan kuuluu hälytysjärjestelyjä kuvaava hälytyskaavio. Hälytyskaaviossa näkyy oman organisaation hälyttämisen lisäksi tilanteessa tarvittavien järjestöjen ja kirkon toimijoiden hälyttäminen. Lisäksi hälytysjärjestelyissä tulee ottaa huomioon mahdolliset muut keskeiset toimijat, esimerkiksi yksityiset palveluntuottajat.

EVAKUOINTIKESKUKSEN TILAT

Evakuointikeskuksen tilat suunnitellaan etukäteissuunnittelussa. Keskus voidaan perustaa koululle, liikuntahalliin, seurakunnan tiloihin, leirikeskukseen tai vastaavaan tilaan.

Joissain tilanteissa evakuoitavia siirretään kokoamiskeskuksen kautta – näin esimerkiksi evakuoitaessa laivasta matkustajat ja miehistö. Kokoamiskeskus voi toimia hyvinkin vaatimattomissa oloissa antaen ensisuoja evakuoituille. Tällaista tilannetta varten on laadittu viranomaisen yhteistyönä prosessikaavio (liite 1).

Evakuointitilojen valinnassa tulee ottaa huomioon ruokahuollon järjestämisen mahdollisuudet (ruuanvalmistus- ja tarjoilutilat), juomakelpoisen veden saatavuus ja saniteettitilojen olemassaolo. Evakuointikeskukset tulee sijoittaa luonteiden liikenneyhteyksien päässä. Liikuntarajoitteisille tai muuten avustettaville voidaan joutua järjestämään muut tilat kuin varsinaiset evakuointikeskuksen tilat.

Laukaan Vihtavuoressa 10.7.2013 johtokeskus päätti evakuoida liikuntarajoitteiset tai muuten avustettavat kunnan päiväsairaalaan. Kunnan sosiaalijohtaja soitti päiväsairaalaan kello 7.45 ja pyysi varautumaan evakuoitavien vastaanottoon. Päiväsairaalan henkilökunta soitti noin 25 päivittäiselle asiakkaalleen ja ilmoitti, ettei päiväsairaalaan voinut sinä päivänä tulla. Osa henkilökunnasta lähti kotikäynneille järjestelemään päivittäisten asiakkaiden hoitoa ja lääkehoitoa.

Päiväsairaalaan evakuoitiin kaikkiaan 20 henkilöä. Mukana oli ikään-tyneitä, kotihoidossa sairauden takia olleita sekä yksi päihtynyt henkilö.

Päivän aikana osa evakuoituista poistui omaistensa luo. Evakuoinnin päättyessä päiväsairaalassa oli 11 henkilöä, jotka siirrettiin koteihinsa takseilla.

Suunnittelussa tulee myös ottaa huomioon mahdollinen laaja sähkönjakeluhäiriö, jolloin evakuointikeskus joudutaan perustamaan sähköttömään tilaan. Myös vesihuollossa tai energianjakelussa voi olla häiriöitä.

Perustamisvaiheessa määrätään tilat kirjaamiselle, evakuoitujen oleskelulle ja ruokailulle, osoitetaan vesipisteet ja hygieniatilat, ensiapuhuone tai

tarvittaessa loukkaantuneiden hoitotilat, kokoustilat/palaverihuone ja tautokotila henkilöstölle. Lisäksi järjestetään alueen vartiointi ja kulunvalvonta jokaiselle ovelle sekä liikenteenohjaus ja opastus. Myös jätehuollon toimivuus tulee turvata. Työnjaosta näiden tehtävien osalta tulee sopia viranomaisten yhteisessä etukäteissuunnittelussa.

EVAKUOINTIKESKUKSEN HENKILÖSTÖ

Evakuointikeskuksessa tarvitaan henkilöstöä huolehtimaan evakuoitujen tarpeista. Henkilöstön määrään vaikuttaa mm. se, onko evakuoituissa päivittäisissä toiminnoissa apua tarvitsevia, onko paljon lapsia ja onko mahdollisesti ilman vanhempiaan olevia lapsia. Henkilöstössä tulee olla tilanteen mukaan ammattihenkilöitä, mutta tarvetta on myös koulutetuille vapaaehtoisille.

On myös varauduttava siihen, että tilanne on pidempikestoinen, jolloin evakuointikeskuksessa joudutaan vaihtamaan työvuoroon uusi henkilöstö. Tuleekin miettiä, mistä evakuointikeskuksissa tarvittava henkilöstö saadaan ja miten työtä käytännössä jaetaan esimerkiksi kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Tulee myös muistaa, että poikkeustilanteessakin tietyt kunnan peruspalvelut (esim. toimeentuloturvan järjestäminen) tulee toimia lain edellyttämällä tavalla, joten riittävän henkilöstön saaminen evakuointikeskukseen voi edellyttää kiireettömien töiden uudelleenjärjestelyjä tai yhteistyötä muiden toimialojen kanssa.

KIRJAAMINEN

Evakuointikeskukseen saapuvat henkilöt tulee kirjata, ja mahdollisuuksien mukaan heille on annettava tunniste, jonka avulla he pääsevät liikkumaan alueelta pois ja takaisin alueelle. Kirjaamisessa on syytä käyttää lomaketta, jolla samalla kerätään perustiedot henkilöstä, hänen omaisistaan, mahdollisista sairauksista, lääkityksistä ja ruokavaliosta. (Vapepan käyttämä evakuointikortti löytyy osoitteesta www.vapepa.fi/lomakkeet.)

Kulku evakuointikeskuksesta pois ja sinne takaisin rekisteröidään. Evakuointikeskuksesta kotiudutaan rekisteröinnin kautta, jotta koko ajan säilyvä kuva evakuoitujen määrästä ja tarpeista. Evakuointikeskuksen tulee pystyä antamaan muille viranomaisille ajantasaista tietoa kokonaistilanteesta.

Kirjaamisen ja kulunvalvonnan avulla pystytään rauhoittamaan evakuointikeskuksen tilanne ja takaamaan yksityisyyttä. Esimerkiksi tiedotusvälineiden edustajien kiinnostus kuulla evakuoitujen kokemuksista voi olla hyvinkin suurta.

RUOKAHUOLLON JÄRJESTÄMINEN

Ruokahuollon suunnitelma on osa sosiaalitoimen valmiussuunnitelmaa vaikka sen käytännön suunnittelusta ja toteutuksesta huolehtivatkin ravitsemusalan toimijat. Ruokahuollon valmiussuunnitelmassa määritellään elintarvikkeiden hankinta, varastointi, kuljetukset ja veden saanti sekä arvioidaan tarvittavat henkilövaraukset. Ruuanlaittoon ja ruokailuun liittyvä hygienia ja jätehuolto on myös sisällytettävä suunnitelmaan.

Evakuoitaville tulee järjestää riittävä ruokahuolto. Ravinnon suhteen saattavat eri etniset, kulttuuriset ja uskonnolliset ryhmät asettaa omia erityisvaatimuksiaan, samoin erityisruokavaliot.

MAJOITUS JA JATKOMAJOITUKSEN JÄRJESTÄMINEN

Evakuointikeskuksen valinnassa tulee ottaa huomioon, että siellä on mahdollista levätä ja mahdollisuus yöpyä. Jos kotiin palaaminen ei ennen yötä onnistu, evakuoituille tulee järjestää asianmukainen majoitus evakuoitujen tarpeiden mukaan. Mikäli evakuointikeskus on koululla tai liikuntahallissa, jossa ei ole vuodepaikkoja käytössä, on arvioitava henkilöittäin mahdollisuus yöpyä joukkomajoitusluonteisesti. Lapsiperheiden, vanhusten ja liikuntarajoitteisten kohdalla tulee aina käyttää muuta majoitusvaihtoehtoa, jos se suinkin on mahdollista. Suunnittelussa tulee kartoittaa alueen majoitustilat: hotellit, leirikeskukset, oppilajasuntolat ja vastaavat.

Jos evakuoidut ovat kaikki ulkomaalaisia (esimerkiksi merellä tapahtuneessa onnettomuudessa, jossa laiva on tyhjennetty matkustajista ja miehistöstä), tulee välittömästi käynnistää yhteistyö ulkoasiainministeriön kanssa. Myös välttämättömän tulkkauksen järjestämiseen tulee varautua.

VAATETUS JA HENKILÖKOHTAINEN HYGIENIA

Evakuoidut voivat saapua keskuksen hyvin epätarkoituksenmukaisissa vaatteissa tai vaatteet voivat olla kastuneet. Tällöin joudutaan hankkimaan riittävä vaatetus. Lämmikkeenä voi olla myös huopia.

Henkilökohtaisen hygienian hoitoon liittyviä välineitä ja aineita tarvitaan, jos evakuoituilla ei ole niitä mukanaan. Tällöin tulee saada käyttöön hammasharjoja, pyyheliinoja ym. Tarvikkeita voi olla saatavilla terveyskeskuksen/sairaalan hoitotarvikevarastosta.

Suunnittelua tulee tehdä yhteistyössä paikallisten kauppiaiden kanssa, jotta kaikissa tilanteissa on mahdollisuus vaatteiden ja muiden tarvikkeiden riittävään hankintaan. Paikallisilla järjestöillä, kuten SPR:llä, on usein sopimus kauppiaan kanssa tarvikkeiden hankkimisesta esimerkiksi tulipalon uhreille. Järjestöjen kanssa kannattaa myös tässä tehdä yhteistyötä. Käytännön toimenpiteet ja yhteyshenkilöt yöaikaiseen yhteydenottoon määritellään valmiussuunnitelmassa.

LÄÄKKEET, SAIRAUDET JA ENSIAPU SEKÄ ENSIHOITO

Vaikka evakuointikeskukseen ei välttämättä tuodakaan loukkaantuneita potilaita, keskuksessa on syytä olla tarjolla ensiapua (esimerkiksi SPR:n ensiapuryhmät) ja tarvittaessa terveydenhuollon ammattilaisia. Tilanteen mukaan sairaalasta tai terveyskeskuksesta voi kotiutua potilaita evakuointikeskukseen, mikäli kotiin ei voi mennä.

Rekisteröintivaiheessa on selvitettävä evakuoidun sairaudet ja hänen käyttämänsä lääkkeet. Jos evakuoidulla ei ole mukanaan päivittäisessä käytössään olevia lääkkeitä, ne tulee hänelle hankkia. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea on antanut lääkkeiden toimittamista koskevan määräyksen (Fimean määräys 5/2011). Tässä määräyksessä ohjeistetaan myös toimintaan poikkeustilanteissa. Määräyksessä todetaan, että poikkeuksellisissa tilanteissa, esimerkiksi suuronnettomuuden, muun erityisen häätälanteen tai apteekin ja reseptikeskuksen välisen yhteyden häiriön vuoksi, apteekinhoitaja voi joutua poikkeamaan annetuista määräyksistä potilaan välttämättömän lääkehoidon turvaamiseksi. Tällöin apteekinhoitajan on omaa ammattitaitoaan käyttäen varmistuttava siitä, että lääkitysturvallisuus ei vaarannu. Nämä yksittäiset poikkeamat tulee dokumentoida apteekissa⁶. Selvitystyötä voidaan joutua tekemään myös ulkomaalaisten kohdalla. Mikäli evakuointikeskukseen joudutaan tuomaan sekä onnettomuudessa osallina olleita loukkaantumattomia henkilöitä että potilaita, tapahtuu kaikkien keskuksen saapuvien luokittelu tulovaiheessa. Toiminnasta vastaa alueen ensihoitopalvelun henkilöstö. Evakuointikeskuksen terveydenhuollon toi-

⁶ Fimean määräyksen (5/2011) mukaan: jos lääkemääräyksen tietoja ei voida selvittää siten, että apteekissa voidaan varmistua asiakkaalle toimitettavan lääkkeen, lääkemuodon, vahvuuden ja annosteluohjeen oikeellisuudesta, tulee apteekin ottaa yhteyttä hoitavaan lääkäriin tai terveydenhuollon toimintayksikköön. Jos hoitava lääkäriä ei tavoiteta tai potilaan lääkemääräystietoja ei saada terveydenhuollon toimintayksiköstä, on asiakas ohjattava lääkärin vastaanotolle esimerkiksi päivystykseen. Jos lääke toimitetaan häiriötilanteessa ilman reseptikeskusyhteyttä, on lääkkeen toimitustiedot tallennettava reseptikeskukseen jälkikäteen.

Apteekin toiminta häiriötilanteessa on ohjeistettava yhteistyössä paikallisen terveydenhuollon kanssa. Toimintaohjeesta on käytävä ilmi muun muassa

- miten asiakkaan reseptikeskuksessa olevan lääkemääräyksen sisältö saadaan yksiselitteisesti ja luotettavasti selvitettyä
- mihin otetaan yhteyttä tai mihin asiakas ohjataan, jos reseptikeskuksessa olevaa lääkemääräyksen sisältöä ei ole mahdollista selvittää apteekissa asiakkaalla olevista dokumenteista.

mintoja johtaa suuronnettomuus- tai valmiusohjeessa määritelty lääkintäjohtaja. Loukkaantumattomat ohjataan erilleen potilaista, jotka luokitellaan suuronnettomuustoiminnan mukaisesti punaisiin, keltaisiin ja vihreisiin potilaisiin. Potilaat sijoitetaan evakuointikeskuksessa perustetuille asianomaisille hoitoalueille, jotka varustetaan toimintaa varten ensihoitopalvelun ja toiminta-alueen terveystakeskuksen ja/tai sairaalan terveydenhuoltohenkilöstöllä ja hoitovälineillä. Tällaisessa tilanteessa Vapaaehtoisen pelastuspalvelun henkilöstöllä on merkittävä rooli toiminnan tukemisessa. Annetun ensihoidon jälkeen ensihoitopalvelu järjestää hätäkeskuksen tukemana potilaiden kuljetuksen hoitolaitoksiin alueellisen suuronnettomuusohjeen mukaisesti.

PSYKOSOSIAALINEN TUKI

Psykososiaalinen tuki on kattotermi toiminnalle, jota järjestetään suuronnettomuuden tai muun häiriötilanteen ihmisiin kohdistuvien seuraamusten rajoittamiseksi ja tapahtuman aiheuttaman psyykkisen stressin lievittämiseksi. Toiminnan tavoitteena on tapahtuman yksilölle ja yhteiskunnalle aiheuttamien terveydellisten ja sosiaalisten haittojen vähentäminen. Psykososiaalinen tuki voidaan karkeasti jakaa kriisityöhön, sosiaalityöhön sekä evankelis-luterilaisen kirkon ja muiden uskonnollisten yhteisöjen tarjoamaan hengelliseen tukeen.

Jos evakuoinnin taustalla on suuronnettomuus tai muu traaginen tapahtuma, psykososiaalinen tuki on ensimmäisessä vaiheessa psyykkisen shokin aikaan tapahtuvaa työskentelyä: ihmisten perustarpeista huolehtimista, kuuntelua ja läsnäoloa eli turvallisuuden tunteen lisäämistä. Akuutissa vaiheessa tulee tunnistaa onnettomuuden uhrien käytännön tarpeet, akuutit stressireaktiot, antaa henkistä ensiapua, ohjata tarvittaessa lääkärin hoitoon tai muuhun hoitoon ja huolehtia siitä, että uhrit saavat yhteyden omaisiinsa.

Evakuointikeskuksessakin jokaisen avun tarve tulee mahdollisuuksien mukaan arvioida yksilöllisesti. Avun tarve voi vaihdella huomattavasti evakuointia seuraavien lähituntien ja lähipäivien aikana, joten henkilöiden vointia tulee seurata. Apua tulee tarjota aktiivisesti, samoin kuin jatkossa käytettävissä olevista palveluista tulee tiedottaa osallisille.

Joissain kunnissa, kuten pääkaupunkiseudun suurissa kaupungeissa, sosiaali- ja kriisipäivystys toimivat yhdessä. Useilla paikkakunnilla sosiaalipäivystys ja psykososiaalinen tuen palvelut toimivat eri yksiköissä, mutta kriisipäivystys aktivoidaan sosiaalipäivystyksen kautta. Psykososiaalisen tuen organisoinnille on yleensä olemassa kunta- tai aluekohtaiset suunnitelmat.

Jos evakuoinnin taustalla on tilanne, josta osa osallisista on viety sairaalaan ja osa evakuointikeskukseen, niin psykososiaalisen tuen resurssit tulee jakaa sairaalan ja evakuointikeskuksen kesken.

Kirkolla on omaa valmiustoimintaa. Kirkon henkisen huollon valmiusryhmät (HeHu) toimivat viranomaisten, hiippakuntien ja paikallisseurakuntien tukena suuronnettomuustilanteissa ja suuremmissa kriisitilanteissa. HeHun tehtävänä on antaa onnettomuuden uhreille ja heidän läheisilleen henkistä tukea. Tukea annetaan tarvittaessa myös pelastustyöhön osallistuvalla henkilöstölle sekä kaikille, joita tapahtuma on koskettanut. Tuki on luonteeltaan palvelua, lähellä oloa ja ahdistuksen kohtaamista. Tärkeä osa kirkon henkistä huoltoa on mahdollisuus kokoontua kirkkoon hiljentymään ja osallistumaan hartauksiin. Tarvittaessa järjestetään myös sielunhoitopäivystys.

Merkittävä valtakunnallinen psykososiaalista tukea kriisitilanteessa tarjoava taho on myös SPR.

YHTEYDENPITO OMAISIIN JA OMAISTEN HUOMIOON-OTTAMINEN

Onnettomuustilanteessa omaisten huoli läheisistään on suuri. Tiedusteluja tulee viranomaisille yleensä runsaasti. Hyvällä tiedottamisella pystytään täyttämään myös omaisten tiedontarvetta.

Konginkankaan bussionnettomuuden yhteydessä omaiset matkustivat Jyväskylään tapaamaan onnettomuudessa olleita läheisiään, joita hoidettiin Keski-Suomen keskussairaalassa. SPR perusti jyväskyläläiseen hotelliin omaisille vastaanottokeskuksen, missä oli tarjolla henkistä tukea ja käytännön apua. Jotkut läheisensä menettäneet halusivat myös käydä onnettomuuspaikalla, jonne SPR järjesti saatetun kuljetuksen.

Nettiyhteyden järjestäminen evakuoitujen käyttöön on tärkeää, jotta viestiminen evakuoituilta omaisille mahdollistuu. Monilla on mukana matkapuhelin tai muu mobiililaitte, jonka avulla voi pitää yhteyttä läheisiinsä tai välittää sosiaalisen median päivityksen kautta omat kuulumisensa läheisilleen. Kuitenkin voi olla, että laitteet ovat kastuneet ja toimintakyvyttömiä. Mobiililaitteiden lataukseen saattaa olla myös tarvetta.

Psykososiaalisen tuen järjestäminen omaisille ja muille läheisille on tärkeää. Omaisten ja evakuoitujen kohtaaminen tulee myös olla järjestettävissä.

Omaisten yhteydenotot saattavat suuressa evakuointitilanteessa kuormittaa huomattavasti etenkin poliisia. Omaiset tarvitsevat poliisin antaman faktatiedon lisäksi runsaasti keskustelua apua ja kuuntelijaa. Puhelinpalvelun järjestämisen suunnittelu on osa suuronnettomuuden valmiussuunnittelua.

Useilla kolmannen sektorin toimijoilla on valmius ympärivuorokautisen puhelinpalvelun järjestämiseen. Esimerkiksi Punainen Risti voi avata kansalaisille onnettomuus- ja häiriötilanteissa Auttavan puhelimen, joka antaa henkistä tukea, vähentää pelkoa ja stressiä ja luo turvallisuuden tunnetta sekä tarvittaessa ohjaa soittajan lisäavun piiriin. Kirkon Palvelevan puhelimen ympärivuorokautinen kriisipuhelinvalmius, Palveleva netti ja muut kirkon verkkoauttamispalvelut ovat tärkeitä oikean tiedon ja onnettomuksiin aiheuttaman ahdistuksen käsittelemisen kanavia. Päivystyskapasiteettia kasvatetaan koulutettujen vapaaehtoisten avulla.

ALAIKÄISET LAPSET

Jos evakuointikeskuksessa on alaikäisiä lapsia, tulee heidän hyvinvoinnistaan huolehtia. Lapsille, joilla ei ole huoltajaa mukanaan, tulee turvata psyykinen ja fyysinen turvallisuus sekä huolehtia heidän perustarpeistaan.

Ilman huoltajaa olevien lasten kohdalla tulee välittömästi selvittää vanhempien ja muiden läheisten tilanne ja pyrkiä pikaiseen perheenyhdistämiseen. Sosiaaliviranomaisilla tulee olla valmius lastensuojelulain (417/2007) mukaisiin toimenpiteisiin.

TALOUEDELLINEN TUKI

Evakuoitu henkilö voi tarvita toimeentulotukea esimerkiksi matkakustannuksiin kotipaikkakunnalle. Tämän takia evakuointikeskuksesta tulee olla toimitavat yhteydet sosiaalipäivystykseen tai kunnan sosiaalitoimistoon toimeentulotuen maksamiseksi tai valmius muuhun taloudelliseen avustamiseen.

ULKOMAALAISET

Evakuoitavan väestön joukossa voi olla ulkomaalaisia. Voi myös olla tilanteita, joissa koko evakuoitava ryhmä on ulkomaalaisia, esimerkiksi jos risteilyaluksen matkustajat ja henkilökunta evakuoidaan laivasta. Tällöin ulkoasiainministeriö voi toimivaltaisen viranomaisen esittämän virka-apupyynnön perusteella toimia tukiviranomaisena ja avustaa yhteyksissä kyseisten maiden edustustoihin. Pyyntö ulkoasiainministeriölle lähetetään sosiaali- ja terveysministeriön päivystäjän kautta.

On myös hyvä kartoittaa paikallisia eri kielten osaajia ja hyödyntää heidän taitojaan tulkkausepuna. Ulkomaalaisten henkilöiden auttamisen yhteydessä saattavat korostua myös erilaiset uskonnolliset ja eettiset asiat.

VIESTINTÄ EVAKUOIDUILLE

Evakuoidut ovat hädissään ja huolissaan tapahtuneesta ja mahdollisesti muualle viedyistä omaisistaan ja läheisistään. Evakuointikeskuksessa oleville henkilöille tulee säännöllisin väliajoin tiedottaa kokonaistilanteesta. Tilanteesta tulee tiedottaa, vaikka mitään uutta tietoa ei olisikaan. Tilannetiedottamisessa tulee ottaa huomioon ulkomaalaiset. Tiedottamisessa voidaan käyttää välineenä mm. fläppitauluja, skriinejä, infotauluja ja kuulutuksia.

AJANVIETE

Jos evakuointikeskuksessa joudutaan oleskelemaan pidempi aika, tulee kiinnittää huomiota evakuoitujen ajanvietteeseen. On tärkeää, että evakuoidut voivat seurata televisiota. Paitsi viihdykkeenä niin televisiosta voi myös seurata sitä tiedotusta, mitä evakuoinnin taustalla olevasta tilanteesta television kautta lähetetään.

Jos evakuoitujen joukossa on lapsia, tulee järjestää lapsille leikkipaikkoja ja -välineitä. Leikkipaikkojen ja leikittämisen organisoinnissa voi käyttää paikallisia lastensuojelujärjestöjä tai muita lapsijärjestöjä.

LEMMIKKIELÄIMET

On tilanteita, jolloin evakuoiduilla on lemmikkieläimiä mukanaan. Tähän tulee myös varautua. Laukaan Vihtavuoren räjähdysaineonnettomuuden yhteydessä suoritettussa evakuoinnissa 4H-kerholaiset järjestivät hoitopaikan lemmikeille evakuointikeskuksen välittömään läheisyyteen.

HUOMIOITAVAA ERILAISISSA EVAKUOINTITILANTEISSA

Meripelastus

Rajavartiolaitos on kartoittamassa yhdessä pelastuslaitosten ja muiden alueellisten toimijoiden kanssa evakuoitujen kokoamiskeskusten paikkoja koko rannikkoalueelle.

Kova pakkanen

Ankarassa pakkasessa voidaan joutua perustamaan väliaikainen suoja evakuoituille, jolloin tulee pikaisesti olla saatavilla lämmityslaitteita, huopia ym.

Kaasuonnettomuudet

Kaasuonnettomuuksissa oirehdinta voi tulla vasta muutaman päivän viiveellä. Tällöin tulee huolella seurata evakuoitujen terveydentilaa mahdollisten oireiden toteamiseksi ja henkilöiden saattamiseksi terveydenhuollon piiriin.

Raideonnettomuus tietämällä taipaleella

Onnettomuus junaliikenteessä voi tapahtua alueella, jonne ei ole tieyhteyttä. Tällöin suojaa ja ensihuoltoa joudutaan järjestämään onnettomuuspaikan läheisyyteen, ennen kuin onnettomuudessa mukana olleet pystytään siirtämään varsinaiseen evakuointikeskukseen.

Mukana paljon ulkomaalaisia

Jos evakuoitujen joukossa on runsaasti ulkomaalaisia, on hyvä olla yhteydessä ulkoasiainministeriöön. Ulkoasiainministeriö voi toimivaltaisen viranomaisen pyynnöstä avustaa tiedottamisessa kansainväliselle medialle samoin kuin ulkomaisten viranomaisten informoinnissa.

Virka-avun pyytäminen puolustusvoimilta

Puolustusvoimat voivat osallistua pelastustoimintaan antamalla käytettäväksi pelastustoimintaan tarvittavaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntijapalveluja. Virka-avun tarve arvioidaan viranomaisten yhteistyönä.

5 YHTEISTYÖ MUIDEN VIRANOMAISTEN JA VAPAAEHTOISTOIMIJOIDEN KANSSA

JOHTAMINEN

Pelastustoimintaan kuuluvaa moniviranomaistilannetta johtaa yleisjohtajana pelastusviranomainen. Muut viranomaiset johtavat omaa toimintaansa yleisjohtajan antaman suunnan mukaisesti. Kaikissa onnettomuustilanteissa lähtökohtana on, että viranomaiset toimivat normaaliorganisaatiolla ja normaalien toimintamallien mukaisesti. Meripelastustilanteissa yleisjohtovastuu on Rajavartiolaitoksella, meripelastusjohtajalla.

Oikea ja luotettava tilannekuva, toimivaltaisen viranomaisen käsitys tapahtuneesta ja siihen vaikuttaneista tekijöistä sekä arvio tilanteen kehitysvaihtoehtoista luovat edellytykset päätöksenteolle ja johtamiselle kaikilla tasoilla. Tilannekuvan luomiseen ja ylläpitämiseen on tarpeen varata riittävästi resursseja.

Evakuointikeskuksen toiminnan johtamiseksi voidaan perustaa tukitoimintojen johtoelin (TUJE). Tämän toimielimen alle kuuluvat majoitus ja ruokahuolto, terveydenhuolto ja ensiapu, psykososiaalinen tuki, yhteydenpito omaisiin, tulkkauspalvelut, jatkokuljetukset, kotiuttaminen, mahdollisten matkatavaroiden selvittäminen ja lento- ja laivaonnettomuudessa mahdolliset rajamuodollisuudet.

VIESTINTÄ

Viestinnän periaatteena on avoimuus ja oikea-aikaisuus. Etenkin kriisitilanteissa virheelliset tiedot leviävät helposti. Kaikissa kriisitilanteissa viestinnän tavoitteena on tilanteen hallittu hoitaminen, lisävahinkojen torjuminen, tarpeettoman huolen hälventäminen ja virheellisen tiedon leviämisen estäminen.

Evakuoinnin taustalla on aina vakava onnettomuus tai onnettomuuden/vaaran uhka, ja viranomaisviestintää tulee tehdä eri viestintäkanavia käyttäen. Yleisperiaate on, että toimintaa johtava/operatiivisessa johtovastuussa oleva viranomainen vastaa viestinnän sisällöstä ja muut tukevat viestintävastuussa olevaa. Jos viestintävastuu vaihtuu, viranomaisten on tiedotettava myös vastuun vaihtumisesta.

Päävastuu viestinnästä on sillä viranomaisella tai organisaatiolla, jolla on tilanteen yleisjohtovastuu. Muut viranomaiset ja toimijat tiedottavat omassa roolissaan. Jotta eri viranomaisten viestintä on yhdensuuntaista eikä tule ristiriitaisia tietoja ja ohjeita, viestintää pitää yhteen sovittaa ja koordinoida. Toimivien viranomaisten tilannekeskuksilla ja viestintäyksiköillä on merkittävä rooli viestinnän toteuttamisessa. Viestinnästä vastaavilla on oltava ajan-
tasainen tilannekuva käytössään.

Säännöllinen tilannetiedottaminen vahvistaa luottamusta viranomaisten toimintakykyyn. Luottamuksen säilyttäminen on tärkeää, jotta ihmiset toimivat viranomaisten ohjeiden mukaisesti.

Jos kyseessä on kansainvälistä kiinnostusta herättävä tapahtuma tai/ja jos uhrien/evakuoitujen joukossa on runsaasti ulkomaalaisia (kuten risteilyäaluksen onnettomuus), ulkoasiainministeriö voi toimivaltaisen viranomaisen esittämän virka-apupyynnön perusteella avustaa kansainvälisessä mediayhteistyössä samoin kuin ulkomaisten viranomaisten informoinnissa.

Mediatiedottamisen lisäksi tulee järjestää oman organisaation sisäinen tiedotus, tiedottaminen evakuoituille ja heidän läheisilleen sekä evakuointikeskuksen naapurustolle tiedottaminen. Vapaaehtoistoimijoita voidaan käyttää muun muassa tiedotteiden jakamiseen lähinaapurustoon.

YHTEISTYÖ VAPAAEHTOISTOIMIJOIDEN KANSSA

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaan vapaaehtoismintaan perustuvilla järjestöillä on merkittävä rooli sekä varautumisessa ja käytännön turvallisuuden toteuttamisessa että kriisinkestokyvyn lisäämisessä. Järjestöt tuottavat ja ylläpitävät viranomaistoimintaa täydentäviä resursseja ja asiantuntijuutta sekä toteuttavat varautumista tukevaa ja edistävää valistusta ja viestintää. Hallinnonalojen tulee arvioida järjestöjen merkitys toimialansa voimavarana ja käynnistää sen mukaiset kehittämistoimet.

Järjestöjen ja viranomaisten yhteistoimintaa suunniteltaessa on otettava huomioon, että järjestöjen osallistuminen perustuu järjestöjen itselleen asettamiin toimintapäämääriin ja -periaatteisiin sekä kansalliseen ja kansainväliseen oikeuteen. Yhteistoiminnan on ulotuttava varautumisen ja harjoittelun lisäksi toiminnan suunnitteluun.

Järjestöillä, kuten Suomen Punaisella Ristillä ja Vapaaehtoisella pelastuspalveluun kuuluvilla järjestöillä, on runsaasti kokemusta evakuointitilanteista. Evakuointikeskuksen perustamisen suunnittelua tuleekin tehdä yhteistyössä alalla toimivien järjestöjen kanssa.

Yhteistyösopimus SPR/STM 17.2.2014

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ja Suomen Punaisella Ristillä on yhteistyöpöytäkirja varautumisesta ja ensiaputoiminnasta. Tarkoituksena on edistää kuntien, SPR:n ja muiden vapaaehtoistoimijoiden sujuvaa yhteistyötä häiriötilanteissa.

Kunnan valmiussuunnittelussa on tärkeää ottaa huomioon, miten vapaaehtoistyötä voidaan hyödyntää häiriötilanteissa. STM kannustaa kuntia sopimaan paikallisesti SPR:n kanssa vapaaehtoisten käytöstä, hälyttämisestä ja koordinoinnista.

SPR ylläpitää ja kouluttaa vapaaehtoisryhmiä, jotka täydentävät ja tukevat sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten toimintaa. Tavoitteena on, että paikallisviranomaisten apuna on riittävä määrä muun muassa ensiapu- ja ensihuoltoryhmiä ja psykososiaalisen tuen ryhmiä. SPR koordinoi kymmenien järjestöjen vapaaehtoisista koostuvaa Vapaaehtoista pelastuspalvelua. Yhteistyöpöytäkirjalla on sovittu, että SPR koordinoisi myös muita sosiaali- ja terveysviranomaisten tueksi tulevia vapaaehtoistoimijoita häiriötilanteissa

SPR:llä on oma valmiusorganisaatio ja hälytysjärjestelmä. Kunnan antaman hälytysohjeen mukaisesti hätäkeskus voi myös suoraan hälyttää SPR:n/ Vapepan tai viranomaiset hälyttävät tarvittavat vapaaehtoiset toimijat oman hälytyskaavionsa mukaisesti.

Vapaaehtoistoimijoille luontaisia tehtäviä ovat mm. ensiapu- ja ensihuol- totehtävät. Ensihuoltotehtäviä ovat mm. henkilötiedustelu, kirjaamistehtävät evakuointikeskuksessa, psykososiaalinen tuki, majoitus, muonitus, vaatetus ja rekisteröinti.

Vapaaehtoistoimijat toimivat aina jonkin viranomaisen tehtävissä ja johdon alaisuudessa. Näin ollen viranomaisten vastuut tehtävien jaossa tulee olla selvät, jolloin myöskään ei synny epäselvyyttä, missä tehtävissä vapaaehtoiset toimivat. Vapaaehtoistoimijoille voidaan jossain tilanteessa antaa melko itsenäinenkin vastuu tietyn tehtäväkokonaisuuden suorittamiseksi. Tehtävänantaja vastaa syntyneistä kustannuksista ja vakuutusvastuusta. SPR:llä on myös omia tarvikevarastoja, jotka voivat olla tarpeen evakuointitilanteessa.

Suunnitteluvaiheessa viranomaisten tulee tehdä yhteistyötä Vapepan ja muiden vapaaehtoistoimijoiden kanssa, jotta voidaan tehdä suunnitelmat työnjaosta sekä arvioida vapaaehtoisresurssit ja niiden riittävyys eri viranomaisten käyttöön.

Yhteistyösopimuksen mukaan SPR raportoi toiminnastaan ja vapaaehtoisten käytöstä vuosittain sosiaali- ja terveysministeriölle.

6 TOIMINTA POIKKEUSOLOISSA

Yleisimmin evakuoinnit toteutetaan normaalioloissa, mutta evakuointitarve voi syntyä myös silloin, kun valtioneuvosto yhteistyössä tasavallan presidentin kanssa on todennut maassa vallitsevan poikkeusolot.

Poikkeusoloja ovat valmiuslaissa erikseen säädetyt tilanteet. Valmiuslaki on tarkoitettu sovellettavaksi erityisen vakavissa, koko yhteiskuntaa koskevissa kriisitilanteissa.

Poikkeusoloja ovat:

- 1. Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila;*
- 2. Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista;*
- 3. väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat;*
- 4. erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila; sekä*
- 5. vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti.*

Viranomaiset voidaan oikeuttaa poikkeusoloissa käyttämään vain sellaisia toimivaltuuksia, jotka ovat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia tarkoituksen saavuttamiseksi. Toimivaltuuksia voidaan käyttää vain, jos tilanne ei ole hallittavissa viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin.

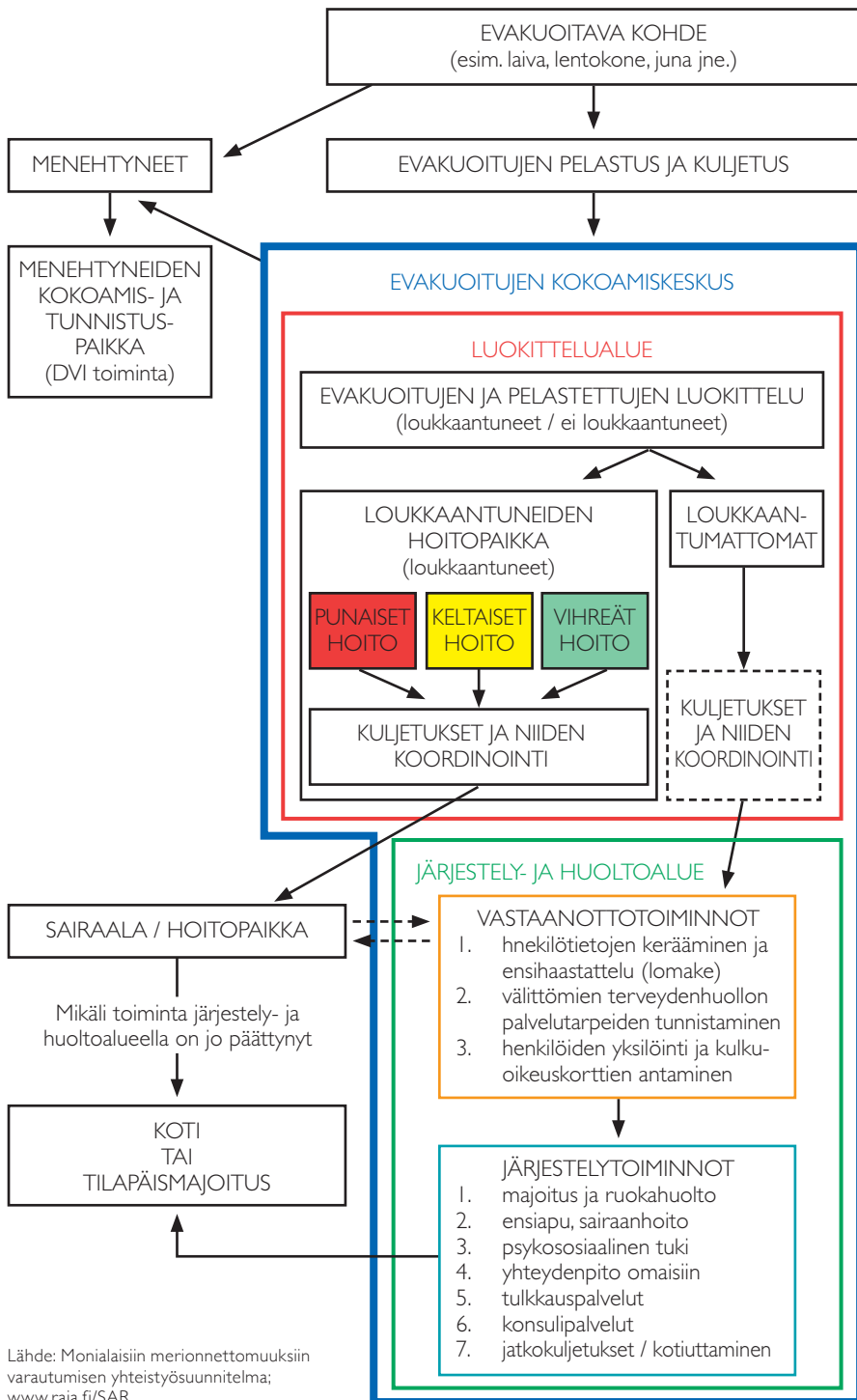
Aseellisen hyökkäyksen aikana tietyn alueen väestön tai osan väestöstä on siirryttävä valtioneuvoston päätöksellä muualle, jos se väestön turvallisuuden kannalta on välttämätöntä. Valtioneuvosto päättää, mitä alueita ja mitä osaa alueen väestöstä siirtyminen koskee. Sisäministeriö huolehtii siirtymisen yleisjohdosta. Valtioneuvosto voi myös kieltää oikeuden oleskella ja liikkua tietyllä paikkakunnalla tai alueella taikka rajoittaa oleskelua ja liikkumista, jos se on välttämätöntä ihmisten henkeä tai terveyttä uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi (aseellinen hyökkäys, suuronnettomuudet, tartuntataudit). Tällainen päätös tehdään enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan.

Kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiuslain mukaan valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Poikkeusoloissa noudatetaan evakuoinnin toteuttamisessa ja evakuointikeskuksen perustamisessa samoja periaatteita ja toimintamalleja kuin normaalioloissakin. On kuitenkin otettava huomioon, että evakuoinnit ovat laajempia, evakuoitujen sijoitustarve on todennäköisesti pidempikestoinen ja evakuoitavat siirretään kauemmas lähtöpaikoistaan.

LIITE:

I. Massaevakuointiin liittyvä evakuoitujen ja pelastettujen käsittelyprosessi

Lähde: Monialaisiin merionnettomuuksiin varautumisen yhteistyösuunnitelma; www.raja.fi/SAR

ASIESTA MUUALLA:

Hatakka Ilari, Evakuointikeskuksen perustaminen merellisessä suuronnettomuudessa. Opinnäytetyö, Pelastusopisto 2014.

Kokonaisturvallisuuden sanasto. Sanastokeskus TSK 47. Helsinki 2014

Korhonen J. ja Ström M. Kunnan valmiussuunnitelman yleisen osan malli ja ohje sen käyttöön. Pelastusopiston julkaisuja D, 2/2012

Lääkinnällisen evakuoinnin kansallisen toimintavarmuuden turvaaminen. STM:n raportteja ja muistioita 2013:3

Ohje väestön evakuointien suunnittelusta ja toimeenpanosta. Sisäasiainministeriö pelastusosasto 14.11.2003

Onnettomuustutkintakeskuksen tutkintaselostus Y 2013-02. Räjähdekontin kuumeneminen räjähdetehtaalla Laukaan Vihtavuorella 10.7.2013.

Psykososiaalinen tuki ja palvelut. Opas kunnille ja kuntayhtymille (STM julkaisuja 2009:16)

Päivittäistavara- ja huollon varautumis- ja jatkuvuussuunnitteluohje kunnille. Huoltovarmuuskeskus 2013

Pääkaupunkiseudun psykososiaalisen tuen operatiivinen toimintamalli.

Riskienhallinta ja turvallisuussuunnittelu. Opas sosiaali- ja terveydenhuollon johdolle ja turvallisuusasiantuntijoille. STM:n julkaisuja 2011:15

Sosiaalitoimen valmiussuunnitteluopas. STM:n julkaisuja 2008:12

Sosiaalitoimen varautuminen häiriötilanteisiin, yhteistyö hätäkeskuksen kanssa ja viranomaisradioverkko Virven käytön tehostaminen. STM:n kirje kunnille 12.2.2014

Säteilyvaaratilanteet – toimijoiden vastuut ja tehtävät. Sisäministeriö 8.12.2012

Terveydenhuollon valmiussuunnitteluopas. STM:n julkaisuja 2002:5

Valtioneuvoston periaatepäätös kokonaisturvallisuudesta 5.12.2012

Varaudu – Opas kunnan viestintään kriisi- ja erityistilanteissa. Kuntaliitto 2009

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. Valtioneuvoston periaatepäätös 16.12.2010

Yhteistoimintasuunnitelma siviili-ilmailun onnettomuuksien varalta (LVM julkaisu 30/2013)

www.raja.fi/ohjeita/sar/momeva.aspx

www.vapepa.fi/lomakkeet